

RENUNȚAREA DE BUNĂ VOIE DE LA SĂVÂRȘIREA INFRAȚIUNII A COAUTORULUI

VOLUNTARY ABANDONEMENT OF THE COMMITMENT OF THE CRIMINAL OFFENCE OF THE CO-AUTHOR

*Mariana GRAMA, ORCID: 0000-0002-2633-5381
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova*

CZU: 343.237:343.85:343(478)(094.4)

e-mail: mariana.grama@usm.md

The article is dedicated to some aspects related to the voluntary abandonment of the commitment of the criminal offence in the case of the commission in participation, being, in particular, a co-author. Concerning the co-author, we observed that special legal norms are not contained in the Criminal Code of the Republic of Moldova, probably for the reason that in the case of voluntary abandonment of the criminal offence, the legislator considers that the same of rules qualification which are applied to the co-author. For the elaboration of the article, the existing doctrinal material, the national legislation and some normative sources of other states, relevant to the exposed subject, have been analyzed. The methods used are the analysis and synthesis of scientific and normative sources. As a result of the research, we can conclude that regarding the abandonment of the co-author from committing the crime, art.56 Criminal Code of the Republic of Moldova must be amended.

Keywords: *abandonement, author, co-author, criminal offence, criminal participation, voluntary renunciation.*

INTRODUCERE

Pentru a apăra valorile sociale și a preveni săvârșirea de noi infracțiuni legiuitorul utilizează diverse metode și măsuri. Printre ele sunt metode de constrângere, dar și prevederi care stimulează activitatea socială pozitivă a persoanei. La ele poate fi atribuită și instituția renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii prevăzută în art.56 din Codul penal al Republicii Moldova. În alin.4 din acest articol este reglementată renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii comisă în participație a organizatorului, instigatorului și complicelui. Referitor la coautor, prevederi speciale nu se conțin, probabil, din motivul că în cazul renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii, legiuitorul consideră că față de coautor se aplică aceleași reguli de calificare ca și față de autor.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru elaborarea articolului a fost analizat materialul doctrinar existent, legislația națională și unele surse normative ale altor state, relevante subiectului expus. Metodele utilizate sunt analiza și sinteza doctrinei și a surselor normative.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii în comun poate fi considerată una dintre împrejurările ce influențează nemijlocit răspunderea penală a participanților. Mai mult, în cazul participației, renunțarea de bună voie comportă anumite particularități.

Spre deosebire de alte legislații, vedem că legislația penală a Republicii Moldova reglementează în mod special renunțarea de bună voie a participanților la săvârșirea infracțiunii. Condițiile și consecințele renunțării de bună voie care sunt fixate în art.56 alin.1-3 CP RM se extind și asupra renunțării în cazul participației penale.

În cadrul activității infracționale comune, renunțarea de bună voie se caracterizează prin faptul că la săvârșirea infracțiunii participă câteva persoane, iar intenția infracțională este realizată nemijlocit de către unul dintre ei – autorul. Anume aceasta naște particularități generale și specifice ale renunțării de bună voie a participanților.

La fel ca și în cazurile în care infracțiunea este comisă de o singură persoană, renunțarea participanților trebuie să fie *benevolă și definitivă*.

Reieșind din norma generală referitoare la renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii care se conține în art.56 din CP al RM, deducem *particularitățile generale* ale renunțării participanților ce au importanță pentru aprecierea activității lor:

- renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii a unuia dintre participanți nu liberează automat de răspundere penală pe ceilalți participanți;
- posibilitatea renunțării de bună voie a participantului depinde de comportamentul autorului;
- renunțarea de bună voie trebuie să se producă mai înainte ca executarea să se fi terminat [1, p.145-146].

Renunțarea de bună voie a participanților este posibilă la orice tip sau formă de participație penală, la orice etapă a activității infracționale, însă în mod obligator până la momentul survenirii rezultatului infracțional [2, p.440]. Trebuie avut în vedere și acel fapt că încetarea de bună voie a acțiunilor infracționale de către unul dintre participanții la infracțiune nu exclude pericolul social al activității infracționale continuată de către alți participanți. În conformitate cu principiile individualizării răspunderii penale și răspunderii penale personale, făptuitorii ce nu au renunțat la infracțiune sunt supuși răspunderii penale. Totodată renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii de către autor formează temei pentru a-l libera de răspundere penală, însă aceasta nu înseamnă că față de alți participanți nu se va aplica răspunderea penală.

Ceilalți participanți nu vor fi supuși răspunderii penale decât atunci când și în acțiunile lor se va stabili renunțarea de bună voie. Dependența renunțării de bună voie a participanților de comportamentul autorului decurge din faptul că prin acțiunile lui se realizează intenția tuturor celorlalți participanți. Aceasta determină și momentul până la care participanții au posibilitatea să renunțe de bună voie.

Particularitățile specifice ale renunțării de bună voie în cazul participației penale sunt condiționate de faptul săvârșirii în comun a infracțiunii, depind de tipul participantului și de forma participației.

Renunțarea autorului de a săvârși infracțiunea exclude răspunderea lui. Dar aceasta, după cum am menționat mai sus, nu exclude răspunderea celorlalți participanți. Însă sunt posibile cazuri când un alt participant renunță la activitatea infracțională. În cazurile date trebuie stabilit cum influențează renunțarea de bună voie personală a unuia dintre participanți asupra răspunderii celorlalți.

Art.56 alin.3 CP RM enunță: „*Persoana, care a renunțat de bună voie la ducerea infracțiunii până la capăt, este supusă răspunderii penale numai în cazul în care fapta săvârșită conține o altă infracțiune consumată*”.

Vedem că norma dată, care se referă și la autorul infracțiunii, nu-i solicită întreprinderea unor acțiuni suplimentare pentru a fi în prezența renunțării, dar atunci când o aplicăm organizatorului, instigatorului sau complicelui, regula suferă unele modificări, care pot fi explicate prin caracterul activității lor, deoarece, de obicei, ei comit acțiunile infracționale până la momentul când autorul începe executarea nemijlocită a infracțiunii (cu excepțiile referitoare la complice). Din acest motiv prin prevederile art.56 alin.4 CP RM legiuitorul solicită organizatorului, instigatorului și complicelui respectarea unor condiții suplimentare.

Deci, legiuitorul nu reglementează, în special, renunțarea de bună voie de la săvârșirea infracțiunii de către autor. Faptul dat îl considerăm justificat atunci când vorbim despre autorul nemijlocit, pentru că renunțarea în cazul lui poate fi analizată prin prisma prevederilor alin.1-3 art.56 CP RM, care se referă și la renunțarea în cazul când infracțiunea nu este comisă în participație.

Datorită unor aspecte specifice activității coautorului, însă, unele particularități ale renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii de către acesta, totuși, ar trebui discutate.

Coautorul nu este definit de Codul penal al Republicii Moldova. Cu toate acestea, plecând de la noțiunea autorului, literatura de specialitate și unele norme legale, conchidem că, totuși există o definiție.

“Coautorul își aduce contribuția nu numai prin cooperarea sa cu acte materiale de executare la producerea rezultatului, dar există și o legătură subiectivă cu ceilalți coautori, anume intenția comună de a comite fapta respectivă “[3, p.69]. Legea penală a Republicii Moldova în art.44 definește participația simplă sau altfel spus, coautoratul.

Unele legi penale ale altor state expres definesc coautorul. De exemplu, Codul penal al României, în art.46 alin.2 pe lângă autor definește expres și coautorul. Potrivit acestei norme *coautori sunt persoanele care săvârșesc nemijlocit aceeași faptă prevăzută de legea penală* [4, p. 773]. Mai mult, autorul și coautorul sunt scoși în afara participanților la infracțiune care sunt prevăzuți în art.47 și 48 CP al României- instigatorul și complicelul. § 25 din Codul penal al Germaniei în alin.2 stipulează că *dacă fapta penală este săvârșită de mai multe persoane împreună, se pedepsește fiecare în calitate de autor (co-autor)*[5, p.904].

Vorbind despre renunțarea de la săvârșirea infracțiunii și reieșind din ipoteza că coautorului I se aplică aceleași reguli ca și autorului care a renunțat de bună voie la săvârșirea infracțiunii, atunci apar anumite întrebări.

Alin.art. 56 CP al RM specifică următoarele: “*Se consideră renunțare de bună voie la săvârșirea infracțiunii încetarea de către persoană a pregătirii infracțiunii sau încetarea **acțiunilor (inacțiunilor)** îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii, dacă persoana era conștientă de posibilitatea consumării infracțiunii*”.

Termenul “**acțiunilor (inacțiunilor)**” poate fi examinat prin prisma a două aspecte:

1) ori aici sunt incorporate toate acțiunile, care formează latura obiectivă a infracțiunii;

2) ori este vorba doar despre comportamentul unui participant concret (în cazul nostru, a coautorului).

Întrebarea este dacă ar fi suficient ca coautorul să-și înceteze acțiunile infracționale proprii sau este necesar ca să întreprindă anumite măsuri pentru ca și alți coautori să-și înceteze acțiunile (inacțiunile) infracționale. Întrebarea a apărut pentru că pot exista două variante:

1. ori coautorul a renunțat la partea lui de acțiuni pe care trebuia să le realizeze, dar ceilalți coautori au realizat intenția infracțională până la capăt;

2. ori coautorul care a renunțat la partea sa de infracțiune și a întreprins măsuri pentru a împiedica ducerea infracțiunii până la capăt de către alți coautori și în acest mod infracțiunea nu s-a consumat..

În primul caz, acțiunile (inacțiunile) sunt interpretate ca și o faptă integră, iar renunțarea unuia dintre coautori nu comportă trăsăturile instituției renunțării de bună voie de la săvârșirea infracțiunii.

În cel de al doilea caz, putem vorbi despre renunțare de bună voie de la săvârșirea infracțiunii.

În cazul participației complexe cu mai mulți coautori sau în cazul participației simple când coautorii s-au înțeles între ei care parte a acțiunii infracționale trebuie să o comită fiecare dintre ei (împărțirea rolurilor)-considerăm că nu poate fi vorba despre renunțare, pentru coautorul că ar trebui să întreprindă măsuri pentru întreruperea activității infracționale de către ceilalți participanți

Dacă coautorul a renunțat, dar este conștient că acțiunile sale fac imposibilă continuarea infracțiunii respective și din acest motiv nu a mai întreprins alte măsuri pentru a împiedica comiterea de mai departe a infracțiunii ar putea fi prezentă instituția renunțării de bună voie de la săvârșirea infracțiunii? Da, atunci ar fi posibilă prezența renunțării de bună voie, pentru că coautorul înțelege că prin renunțarea sa, împiedică continuarea activității infracționale.

Prevederile legale raportate la coautor nu provoacă întrebări doar atunci când toți coautorii renunță de bună voie de la săvârșirea infracțiunii. În alte cazuri, însă posibilitatea renunțării depinde de faptul dacă coautorul a comis deja careva acțiuni (inacțiuni) infracționale sau nu, iar dacă da - sunt acestea în legătură de cauzalitate cu rezultatul infracțional sau nu. La fel depinde și de numărul de coautori, pentru că dacă unul sau câțiva dintre coautori au renunțat la săvârșirea infracțiunii, iar restul continuă activitate

infracțională, este evident că cei care au renunțat nu este suficient să renunțe, adică să inacționeze, dar ar trebui să întreprindă anumite acțiuni pentru a împiedica comiterea infracțiunii de către ceilalți coautori.

Analizând unele legi penale străine vedem că acestea deosebesc: *desistarea și împiedicarea consumării infracțiunii*.

Desistarea trebuie să fie urmată de înștiințarea autorităților despre comiterea infracțiunii cu scopul împiedicării consumării ei sau împiedicarea de către însuși autor (coautor) a consumării infracțiunii.

§ 24 dn Codul penal al Germaniei prevede **Desistarea**. Potrivit normei date:

(1) *Nu se pedepsește pentru tentativă persoana care, în mod benevol, renunță la continuarea săvârșirii faptei sau împiedică consumarea faptei. Dacă fapta nu se consumă fără intervenția persoanei care s-a desistat, aceasta nu se pedepsește dacă se străduiește în mod benevol și serios să împiedice consumarea faptei.*

(2) *Dacă la săvârșirea faptei participă mai multe **persoane**, nu se pedepsește pentru tentativă persoana care împiedică în mod benevol consumarea faptei. Cu toate acestea, pentru a nu se aplica nicio pedeapsă, este suficient să se străduiască în mod benevol și serios să împiedice consumarea faptei, dacă fără intervenția sa fapta nu se consumă sau este săvârșită independent de contribuția sa anterioară.*

Potrivit prevederilor art.16 pct.2 și 3 din Codul penal al Spaniei [6, p.406]:

2. *Nu va răspunde penal pentru tentativă persoana care evită în mod voluntar să comită delictul, fie renunțând la executarea acțiunii deja începute, fie împiedicând producerea efectului, fără ca aceasta să fie exonerată de responsabilitate pentru faptele comise, dacă acestea au intrunit deja elementele constitutive ale altui delict sau abatere.*

3. *Atunci când în comiterea unei fapte intervin **mai mulți subiecți**, vor fi exonerati de responsabilitatea penală acel sau aceia care renunță să execute acțiunea deja începută și împiedică sau au intenția să împiedice în mod hotărât consumarea faptei, fără ca aceștia să fi exonerati de responsabilitate pentru faptele comise, dacă acestea au intrunit deja elementele constitutive ale altui delict sau abatere.*

În conformitate cu prevederile din art. 34 din Codul penal al României **Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului** [4, p.769].

(1) *Nu se pedepsește autorul care, înainte de descoperirea faptei, s-a desistat ori a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată, sau a împiedicat el însuși consumarea infracțiunii.*

(2) *Dacă actele îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului constituie o altă infracțiune, se aplică pedeapsa pentru această infracțiune.*

Putem vedea că legiuitorii străini utilizează în mai multe cazuri sintagma “*persoane*”, “*subiecți*” fără a specifica rolul lor în cadrul infracțiunii comise în participație.

CONCLUZII

Deci, am stabilit că reieșind din natura juridică a renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii, în doctrina dreptului penal, dar și legislația penală întrebarea

despre renunțarea de către coautor nu are un răspuns clar. Sunt întâlnite câteva opinii divergente:

1. pentru ca coautorul să renunțe de la săvârșirea infracțiunii trebuie să înceteze fapta infracțională în general, fără ca să conteze dacă el și-a realizat partea lui din latura obiectivă sau nu;

2. este suficient pentru coautor să renunțe la partea lui din fapta infracțională;

3. împiedicarea consumării faptei altui coautor este obligatorie doar dacă între coautori au fost împărțite rolurile.

În viziunea noastră, pentru ca coautorul să fie recunoscut că a renunțat de bună voie la săvârșirea infracțiunii, atunci el, ca oricare alt participant la infracțiune trebuie să ia măsuri pentru a întrerupe activitatea infracțională în general, și nu doar a sa, cu alte cuvinte, să distrugă legătura de cauzalitate dintre acțiunile sale și rezultatul infracțional care ar fi trebuit să survină.

La fel, în art. 56 din Codul Penal al Republicii Moldova ar putea fi inclus un alineat în care ar fi specificate condițiile renunțării de bună voie de la săvârșirea infracțiunii de către autor și coautor.

Referințe:

1. GRAMA, M. *Participanții la infracțiune și particularitățile răspunderii lor*. Chișinău: CEP USM, 2004.202 p. ISBN 9975-70-328-3
2. КУЗНЕЦОВА, Н. Ф., ТЯЖКОВА, И.М. *Курс уголовного права. Общая часть*. Т.І. – Москва: Зерцало, 1999, с.440.
3. UNGUREANU, M.-E. *Participația penală*. București: Universul Juridic, 2017. 188 p. ISBN 978-606-673-973-3
4. Codul penal al României din 24 iulie 2009. În: CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene. Volumul IV. București: Editura C.H.Beck, 2018, 889 p. ISBN 978-606-18-0823-6
5. Codul penal al Germaniei Codul penal al Republicii Federale Germania din 13 noiembrie 1998. În: CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene. Volumul II. București: Editura C.H.Beck, 2018, 1095 p. ISBN 978-606-18-0819-9
6. Codul penal al Regatului Spaniei din 23 noiembrie 1995. În: CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene. Volumul V. București: Editura C.H.Beck, 2018, 995 p. ISBN 978-606-18-0824-3